

Riktlinjer för rätten att fortsätta bo tillsammans på ett äldreboende

Enligt kap 4 kapitlet 1 c § Socialtjänstlagen och 2 kap 2 §
Socialtjänstförordningen

Innehåll

Tillämpningsområde	3
Definitioner	3
Bestämmelser om parboende	3
Socialtjänstlagen.....	3
Socialtjänstförordningen	4
Handläggning	4
Ansökan.....	4
Varaktigt sammanbott	4
Båda makarnas vilja	4
Att fatta beslut om medboende.....	5
Överklagan	5
Att verkställa beslut om medboende	5
Boendelistan	6
Medboende, vad gäller?.....	6
Mat och måltider	6
Tvätt och städning	6
Inköp.....	6
Hemtjänst.....	6
Hälso- och sjukvård.....	7
Provboende.....	7
Avgifter	7
Efterlevande.....	7
Hyra/kontrakt.....	7
Dokumentation	8
Sekretess	8
Information och studiebesök	8

Tillämpningsområde

Riktlinjerna gäller för särskilt boende för äldre enligt 5 kap. 5 § Socialtjänstlagen. Riktlinjen gäller i de fall då endast den ena parten har biståndsbeslut om särskilt boende.

Riktlinjen är en kortfattad beskrivning av hur omsorgsnämnden i Skara kommun arbetar med rätten att bo tillsammans på ett särskilt boende. Riktlinjen bygger på socialstyrelsens och boverkets vägledning.

Definitioner

- Äldre = en person över 65 år.
- Medboende = den person som flyttar med till ett vård- och omsorgsboende utan att själv ha bistånd till insatsen.
- Make/sambo = könsneutralt, avser både maka och make. I lagstiftningen jämställs gifta makar med sammanboende par som stadigvarande sammanbott och har gemensamt hushåll.

Bestämmelser om parboende

I socialtjänstlagstiftningen finns det två bestämmelser som reglerar rätten till parboende i särskilda boendeformer för äldre. Bestämmelserna återfinns i 4 kap. 1 c § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, och i 2 kap. 2 § socialtjänstförordningen (2001:937), SoF. Socialtjänstförordningen ger rätt till parboende då båda är behov av ett särskilt boende. Socialtjänstlagen ger rätten till parboende då endast den ena av makarna eller samborna behöver ett särskilt boende. Bestämmelserna behandlar olika situationer, och det är därför nödvändigt att hålla isär tillämpningen av dem.

Socialtjänstlagen

Den 1 november 2012 infördes en ny bestämmelse i SoL. Den innebär att under vissa förutsättningar har äldre makar och sambor som har levt tillsammans rätt att fortsätta att bo tillsammans i ett särskilt boende även i de fall när endast den ene har behovet. Rätten till medboende prövas mot vad som anges som skälig levnadsnivå i SoL. Av 4 kap. 1 c § SoL framgår att för den som har beviljats eller beviljas bistånd i form av boende i en sådan särskild boendeform som avses i 5 kap. 5 § SoL ska det ingå i en skälig levnadsnivå att kunna sammanbo med make eller sambo. Detta gäller under förutsättning att paret

- varaktigt har sammanbott eller,
- om den ena parten redan bor i ett sådant boende, att paret dessförinnan varaktigt har sammanbott.

Avgörande för prövningen av skälig levnadsnivå är den biståndsberättigades behov av särskilt boende. Det spelar således inte någon roll om den andra maken eller sambon behöver en sådan insats. Rätten till medboende inträder när den ena behöver ett särskilt boende. Rätten till medboende ska således inte heller prövas mot resterande villkor i 4 kap. 1 § SoL.

Socialtjänstförordningen

Sedan 1 juli 2006 regleras det i 2 kap. 2 § SoF att om makar, sambor eller registrerade partner beviljas boende i en särskild boendeform som avses i 5 kap. 5 § SoL så ska med skälig levnadsnivå förstås att paret ska erbjudas plats i samma boende, om de önskar det.

Denna bestämmelse gäller fortfarande och om maken eller sambon behöver ett eget särskilt boende så ska bestämmelsen om parboende i SoF tillämpas. Om båda makarna har var sitt beslut om särskilt boende, har de enligt SoF rätt till plats på samma äldreboende om de önskar det. Med samma äldreboende avses i detta sammanhang samma rum, lägenhet eller särskilda boende.

Handläggning

Ansökan

Personen som ansöker om särskilt boende kan i samband med det också ansöka om möjlighet för medboende att flytta med till särskilt boende. Den som redan bor i särskilt boende kan också ansöka om detta. Vill personen som beviljats särskilt boende sammanbo är det den personens skäliga levnadsnivå som ska prövas.

En förutsättning för makarnas fortsatta sammanboende är att de är överens om det, införstådda med vad det innebär och att boende i särskilt boende alltid är ett frivilligt val. Biståndshandläggarens uppgift är att noga utreda makarnas vilja och inställning.

I biståndsbeslutet ska det framgå att hänsyn har tagits till bestämmelsen i 4 kap 1c § SoL om att det ingår i en skälig levnadsnivå att kunna fortsätta bo tillsammans med sin make. Det ska också framgå att beslutet kan komma att ändras om den biståndsberättigade inte längre har behov av insatsen.

I propositionen betonas att det kan finnas andra personer och par som vill flytta samman i ett särskilt boende och som kan ha rätt till det även om de inte uppfyller villkoren i bestämmelsen. I sådana fall är det, liksom före lagändringen, socialnämndens ansvar att bedöma vad som i det individuella fallet ska ingå i en skälig levnadsnivå för den som behöver bo i ett särskilt boende.

Vid avslag kan besluten överklagas till och avgöras av förvaltningsdomstol

Varaktigt sammanbott

En förutsättning för att paret ska ha rätt att sammanbo i ett särskilt boende är att paret varaktigt har sammanbott eller, om den ena i paret redan bor i ett sådant boende, att paret dessförinnan varaktigt har sammanbott. Det kan således inte vara fråga om en sammanlevnad av kortvarigare karaktär. Av förarbetena framgår att det inte är lämpligt att ange hur lång tid som avses med varaktigt sammanboende. Frågan får avgöras efter en helhetsbedömning i varje enskilt fall. Faktorer att beakta är till exempel förekomsten av en gemensam permanent bostad och ett gemensamt hushåll. Vidare kan även sådant som gemensam folkbokföringsadress påverka bedömningen.

Båda makarnas vilja

En annan förutsättning för att paret ska ha rätt att sammanbo i det särskilda boendet är att båda makarna vill fortsätta att bo tillsammans i ett sådant boende. Vid utredningen tillfrågar

biståndshandläggaren den som beviljats särskilt boende och utreder den personens vilja. Maken/makan/sambon bör tillfrågas om sin inställning till att flytta med till det särskilda boendet. Om endast en i paret vill det, finns det inga förutsättningar för att en ansökan om medboende ska bifallas.

Att fatta beslut om medboende

Ett beslut om medboende är i grunden ett biståndsbeslut enligt 4 kap. 1 § SoL. Det prövas med utgångspunkt från vad som ska ingå i en skälig levnadsnivå utöver hemtjänstinsatserna och insatsen bostad i särskilt boende. Bestämmelsen i 4 kap. 1 c § SoL är således inte biståndsgrundande, utan är endast en precisering av när det anses ingå i den biståndsberättigades skäliga levnadsnivå att få leva tillsammans med sin make eller sambo i det särskilda boende som han eller hon beviljats eller har beviljats sedan tidigare.

Av detta följer att båda lagrummen – 4 kap. 1 och 1 c §§ SoL – ska anges i ett bifallsbeslut eller avslagsbeslut om medboende. Att ett beslut fattas med stöd av 4 kap. 1 § SoL är också en förutsättning för att den enskilde ska kunna överklaga ett avslagsbeslut med förvaltningsbesvär.

Förutsättningarna för att nämnden ska kunna fatta ett bifallsbeslut med stöd av 4 kap. 1 och 1 c §§ SoL är:

- att makarna varaktigt har sammanbott, eller om den ena parten redan bor på ett särskilt boende, att paret dessförinnan varaktigt har sammanbott samt
- att makarna vill fortsätta leva tillsammans i det särskilda boendet
- att en av makarna behöver bo i ett särskilt boende eller sedan tidigare har beviljats en sådan insats

Överklagan

Beslutet om att få sammanbo i ett särskilt boende är ett biståndsbeslut och kan överklagas. Enligt förvaltningslagen kan den som är part i ärendet alltid överklaga ett beslut. Part i ett ärende om att få sammanbo i ett särskilt boende är endast den person som har eller ska beviljas särskilt boende.

Skälen för avslag kan vara att makarna inte bedömts bo eller har bott varaktigt tillsammans eller att de inte är överens om att vilja bo tillsammans i ett särskilt boende.

Att verkställa beslut om medboende

När beslutet är fattat ska beslutet verkställas. Det boende som erbjuds ska tillgodose den biståndsberättigades omsorgsbehov och tillförsäkra honom eller henne en skälig levnadsnivå. Detta gäller såväl valet av särskilt boende som hur medboendet ska verkställas i det särskilda boendet. Boendet ska vara utformat så att makarna eller samborna känner att de sammanbor i det särskilda boendet.

Parboende kan verkställas så att makarna bor

- I samma rum
- I samma lägenhet
- Olika lägenheter på samma enhet/våning/avdelning
- Olika lägenheter i samma byggnad

- Särskilt boende och trygghetsboende i samma byggnad

Rätten att bo tillsammans innebär inte att makarna delar rum eller lägenhet.

Boendelistan

Om ett par beviljats parboende sätts bådars namn upp på boendelistan. Under anteckning anges att personen har beslut om parboende och vem som är make/maka. Samma anteckning görs på den som önskar flytta med till det särskilda boendet. Den person som är i behov av särskilt boende prioriteras vid fördelning av lediga lägenheter. Den som ska flytta med får sedan lägenhet när det finns en ledig på samma enhet som där den biståndsbehövande fick lägenhet.

Det går inte att garantera att den medboende får nästa lediga lägenhet, då personer med behov som inte kan avvaktas måste prioriteras i fördelningen av lediga platser på särskilt boende.

Medboende, vad gäller?

Den som är medboende har inte beslut om bistånd till särskilt boende och har inte beviljats några insatser. För att det ska fungera praktiskt både för den medboende och för det särskilda boendet gäller följande:

Mat och måltider

Den medboende kan äta mat på boenden som en serviceinsats som kan ges till äldre över 67 år, utan biståndsprövning. Den som är medboende betalar för mat på det särskilda boendet mot en avgift motsvarande den matkostnad som gäller för biståndsbedömda personer med heldygnsomsorg.

Om den medboende så önskar kan han eller hon tillreda egen mat i lägenheten.

Tvätt och städning

Personalen på det särskilda boendet är dimensionerad efter dem som bor där med biståndsbeslut. Den medboende ska i huvudsak ta hand om sig själv som om det hade varit i ett ordinärt boende. Det innebär att den medboende själv ska ta hand om städning och om tvätt. Eftersom badrummen i särskilda boenden inte är utrustade med tvättmaskiner kan boendets gemensamma tvättstuga användas. Den medboende ska även bidra med städning i lägenheten.

Inköp

Inköp till såväl den boende som den medboende ska skötas av den medboende, om denna klarar av uppgiften och inte är i behov av hjälp med inköp

Hemtjänst

Om den medboende behöver hemtjänst görs en ansökan hos en biståndshandläggare som utreder behovet. Efter utredning och beslut skickar biståndsbedömaren en beställning av hemtjänstinsatsen till det särskilda boendet som utför insatsen och får ersättning motsvarande utförda hemtjänsttimmar. Den enskilde betalar avgift enligt hemtjänsttaxan. Det innebär att handläggningen

sker på samma sätt som i ordinärt boende med den skillnaden att den enskilde av praktiska skäl inte väljer utförare, dvs ingår inte i kundval.

Hälso- och sjukvård

I samband med införandet av parboendegarantin ändras också hälso- och sjukvårdslagen (HSL) 18§. Förändringen är ett förtydligande av att kommunen ska erbjuda hälso- och sjukvård åt dem som efter beslut av kommunen bor i särskilt boende för äldre.

Den medboende omfattas inte av kommunens skyldighet att erbjuda insatser enligt HSL, utan den medboende söker hälso- och sjukvård hos primärvården.

Provboende

Den medflyttande rekommenderas att under en månad provbo i det särskilda boendet. Orsaken är att det är viktigt att känna efter om det är en form som fungerar för båda parter innan definitivt beslut tas och det ordinära boendet avvecklas. Det innebär att under provboendetiden skrivs hyreskontraktet med den som har biståndsbeslutet. Den medboende betalar ingen hyra till det särskilda boendet utan behåller, och betalar hyra för sitt ordinära boende. Under provboendetiden betalar den medboende avgift för mat, om han eller hon väljer att äta på boendet.

Avgifter

Den medboende betalar för mat och hyra. Om det blir aktuellt med hemtjänst för den medboende betalas avgift enligt hemtjänsttaxan.

Efterlevande

När den biståndsberättigade avlider upphör med omedelbar verkan beslutet om särskilt boende.

För att bedöma behovet av framtida insatser för den efterlevande görs en biståndsbedömning av dennes behov.

Den efterlevande medboende informeras om att kontraktet sägs upp och att han/hon förväntas flytta så snart det är möjligt. Det innebär att det är nödvändigt att redan vid inflyttning resonera om och fundera på vad som händer när den biståndsbedömde avlider. Omsorgsnämnden kan vid behov hjälpa till att införskaffa en annan lägenhet.

Den omvända situationen kan också inträffa dvs. att den medboende avlider före den biståndsbedömde maken eller sambon. I det fallet bör boendet erbjuda och hjälpa till med att flytta till en lägenhet för ensamboende när en sådan lägenhet blir ledig på samma särskilda boende.

Hyra/kontrakt

När ett hyresavtal tecknas bifogas en bilaga till hyresavtalet som preciserar att det är fråga om ett särskilt kategoriboende och att avtalet kan komma att sägas upp för det fall hyresgästerna inte tillhör kategorin eller inte är i behov av bostad för parboende, se bilaga 1.

Är det fråga om att göra/maka eller sambo inom ramen för en parboegaranti fått en egen lägenhet som är skild från, men som ligger i anslutning till, den biståndsberättigade makans/makens eller sambons bostad utformas kontraktsbilagan hänsyn till detta, se bilaga 2.

En kontraktsbilaga enligt ovan innebär inte att besittningsskyddet avtalas bort, men det innebär att parterna är överens om att det är fråga om ett kategoriboende och denna omständighet kommer att väga tungt vid en eventuell förlängningstvist i hyresnämnden.

För att det inte ska anses vara oskäligt gentemot hyresgästen om avtalet upphör så bör kommunen normalt erbjuda ett annat boende eller en annan vårdform.

Dokumentation

Regler för dokumentation under genomförande av beslutade stödinsatser avser inte den medboende personen. Om den medboende har egna beslutade biståndsinsatser som utförs i det särskilda boendet sker dokumentation i en egen personakt. Däremot kan den medboende i vissa situationer behöva omnämnas i den andra personens dokumentation. Motsvaranden tillämpning gäller även för individuell plan enligt socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen.

Sekretess

Om den medboende inte har några insatser från socialtjänsten omfattas uppgifter om honom eller henne inte av några regler om sekretess och tystnadsplikt. Sekretessen omfattar bara den som har beviljade insatser enligt Socialtjänstlagen. Den som får insatser från socialtjänsten kan genom ett samtycke ge avkall på den sekretess som gäller till skydd för honom eller henne. Det betyder att såväl den biståndsberättigade som den medboende med egna hemtjänstinsatser kan ge avkall på sekretessen till förmån för sin make eller sambo.

I de fall den biståndsberättigade inte har gett avkall på sekretessen till förmån för sin make eller sambo behöver personalen vara uppmärksam på att sekretesskyddade uppgifter om den biståndsberättigade inte avhandlas i närvaro av den medboende. Det samma gäller om den medboende har beviljats egna hemtjänstinsatser i det särskilda boende.

Information och studiebesök

Det är nödvändigt att den som ansöker om och erbjuds parboende ges ordentlig omfattande information före inflyttning.

Paret rekommenderas att innan beslutet göra ett studiebesök på boendet, för att bilda sig en uppfattning om hur boendet kommer att fungera.